



## DATOS IDENTIFICATIVOS

### Intervención socioeducativa na infancia e adolescencia en situación de risco social

Materia	Intervención socioeducativa na infancia e adolescencia en situación de risco social			
Código	O05G130V01501			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición				
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Fernández Rodicio, Clara Isabel			
Profesorado	Fernández Rodicio, Clara Isabel			
Correo-e	cirodicio@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Cando se produce algunha situación que dificulta ou inhibe o desenvolvemento integral do menor estamos falando dunha situación de risco. Normalmente estas situacións danse no mesmo contorno do menor, pero situacións estruturadas e sociopolíticas tamén inciden negativamente neste grupo de poboación. Coñecer os factores que xeran situacións de risco para a infancia e a adolescencia, os indicadores que permitan identificalos e as repercusións que éstas teñan nos menores que as sufran, convírtese nun ámbito suficientemente amplo e complexo, no que o Educador Social ha de intervenir.			

## Competencias de titulación

Código	
A1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, legislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
A4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos
A5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
A6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
A10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
A12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
A15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
A16	Elaborar e interpretar informes técnicos, de investigación e avaliación sobre accións, procesos e resultados socioeducativos
A20	Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas
A21	Asesorar e/ou acompañar a persoas e/ou grupos en procesos de desenvolvemento socioeducativo
A22	Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Planificación e organización
B5	Xestión da información
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación
B8	Capacidade crítica e autocrítica

B10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
B11	Habilidades interpersoais
B12	Compromiso ético
B14	Adaptación a situacións novas
B15	Creatividade
B16	Liderado
B19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional
B20	Orientación á calidade

### Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
2.Deseñar,organizar, por en práctica e avaliar programas de intervención socio-educativa para minimizar as dificultades sociais	A1 A10 A12	B2 B5
1.Coñecer, analizar e indagar sobre a realidade social e educativa.	A4 A5 A16	B1 B8 B12
3.-Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socio-educativas e de compensación	A15 A20 A21	B7 B8 B12 B19
4.-Favorecer o desenvolvemento comunitario e socio-educativo	A8 A22	B11 B12 B14 B15 B16 B19 B20
5.-Analizar e diagnosticar a realidade social e as dificultades sociais como base que fundamenta o desenvolvemento de accións e iniciativas socio-comunitarias e educativas.	A4 A20	B2 B6 B8 B10 B11 B12 B14 B15 B16
6.-Adquirir e comprender os coñecementos teóricos e os recursos instrumentais e metodolóxicos precisos para o desenvolvemento exitoso da intervención socio-educativa na infancia e adolescencia en dificultades sociais	A5 A6 A8	B2 B5 B8 B11 B12
7.- Formar a un profesional para actuar no ámbito da intervención socio-educativa que sexa capaz de dar resposta a realidades diversas desta sociedade actual	A1 A4 A16 A22	B1 B2 B6 B8 B11 B12 B15 B19

### Contidos

Tema	
1.- Infancia, adolescencia e mocidade en dificultade social	1.1. Introducción. 1.2. Benestar social e infancia. 1.3. Dificultade social na infancia. 1.4. O bo trato á infancia e a resiliencia.

2.- Dificultade social pola non aceptación do si mesmo, da imaxe persoal e social.	<p>2.1. Introducción.</p> <p>2.2. O concepto de personalidade.</p> <p>2.3. Modelos teóricos no estudo da personalidade.</p> <p>2.4. O desenvolvemento social da personalidade.</p> <p>2.5. Coñecemento de si mesmo, autoestima e imaxe social. Infancia, adolescencia e mocidade.</p> <p>2.6. Evolución do coñecemento de si mesmo, autoestima e imaxe social.</p> <p>2.7. Factores de risco e vulnerabilidade no desenvolvemento da personalidade, o coñecemento de si mesmo e a autoestima.</p> <p>2.8. Coñecemento de si mesmo e autoestima en nenos, adolescentes e mozos en dificultade social.</p>
3.- Dificultade social no ámbito familiar.	<p>3.1. Introducción.</p> <p>3.2. Dificultade social nun ámbito violento.</p> <p>3.3. Sintomatoloxía e patoloxía presentadas por menores expostos a violencia intrafamiliar.</p> <p>3.4. Incompetencia familiar e dificultade social infantojuvenil.</p> <p>3.5. Dificultade social infantojuvenil por abandon afectivo.</p> <p>3.6. Algunhas consecuencias da dificultade social no ámbito familiar.</p>
4.- Dificultade social por presentar deficiencias e discapacidades.	<p>4.1. Introducción.</p> <p>4.2. Atraso mental leve.</p> <p>4.3. Trastornos da linguaxe expresiva e comprensiva, tartamudeo e mutismo selectivo.</p> <p>4.4. Trastorno disocial e trastorno límite de personalidade.</p> <p>4.5. Trastornos interiorizados en nenos e adolescentes: ansiedade e depresión.</p>
5.- Dificultade social por pertenza a minorías étnicas e culturais.	<p>5.1. Introducción.</p> <p>5.2. Concepto de etnia e cultura.</p> <p>5.3. Mundo *relacional e multicultural.</p> <p>5.4. Estereotipos, prexuízos, tópicos, *etnocentrismos.</p> <p>5.5. Os barrios monoculturales.</p> <p>5.6. Separación cultural do grupo de iguais.</p> <p>5.7. Aculturación.</p> <p>5.8. Os menores educados interculturalmente.</p> <p>5.9. Os conflitos entre educacións multiculturais e interculturais.</p> <p>5.10. Os menores estranxeiros non acompañados</p>
6.- Dificultade social por uso inadecuado de TIC.	<p>6.1. Introducción.</p> <p>6.2. Fenda dixital xeracional e dificultade social infantojuvenil no uso de TIC.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ciberacoso</li> <li>- Cyberbullying</li> <li>- Grooming</li> <li>- Chaturbarsing</li> <li>- Adiccións en rede</li> </ul>
7.- As políticas públicas, o sistema de protección social e a dificultade social na infancia, a adolescencia e a mocidade.	<p>7.1. Introducción.</p> <p>7.2. O sistema de protección social á infancia e a adolescencia.</p> <p>7.3. Planificación estratéxica das políticas de infancia e adolescencia.</p> <p>7.4. Programas do sistema de protección social da infancia.</p>
8.- Atención socioeducativa á infancia, adolescencia e mocidade en dificultade social.	<p>8.1. Introducción.</p> <p>8.2. Modelos teóricos de intervención.</p> <p>8.3. Proceso de intervención en situacións de dificultade social.</p> <p>8.4. Traballo en rede.</p>

### Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	4	0	4
Presentacións/exposicións	8	0	8
Titoría en grupo	8	0	8
Estudo de casos/análises de situacións	19	0	19
Proxectos	4	80	84
Sesión maxistral	24	0	24
Probas de tipo test	3	0	3

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

### Metodoloxía docente

Descrición
Actividades introdutorias Explicación por parte do docente do contido da materia e das actividades a realizar

Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Proxectos	Os alumnos elaborarán un proxecto, para o cal a docente proporcionaralles a información necesaria (documentación, visionado de películas, exposición de experto). Exposición do proxecto en formato vídeo.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

### Atención personalizada

#### Metodoloxías Descrición

Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. O estudante ou o grupo presenta o resultado obtido na elaboración do programa a desenvolver sobre a temática da materia, ou mesmo formula cuestións sobre os atrancos que poden xurdir durante o proceso
------------------	---

### Avaliación

	Descrición	Cualificación
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado en formato vídeo dun tema sobre os contidos do proxecto	10
Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	20
Proxectos	Elaboración dun proxecto, que se valorará cos criterios expostos na rubrica na plataforma Moodle.	20
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	50

### Outros comentarios sobre a Avaliación

#### 1ª CONVOCATORIA.

**DATA DO EXAME: 8 de xaneiro as 10h da mañan.**

**DATA DE REVISIÓN: 30 de xaneiro de 10 a 12h da mañan.**

#### CONVOCATORIA XULLO

**DATA DO EXAME: 30 de xuño as 16h**

**DATA DA REVISIÓN: 17 de xullo de 10 a 12h da mañan.**

#### CONVOCATORIA FIN DE CARREIRA

**DATA DO EXAME: 15 de outubro as 10h.**

**DATA DA REVISIÓN: 4 de novembro de 10 a 12h.**

**ALUMNADO ASISTENTE (con polo menos, unha asistencia do 70% equilibrada nos diferentes tipos de sesións):**

- A data tope para a entrega das diferentes actividades, proxecto, exposición, etc. será comunicada oportunamente pola profesora, e entregánsese no e-portafolio da plataforma Moodle. Tamén se entregará unha copia en papel dos traballos que se presentaron na plataforma (como copia de seguridade). Para o alumnado de avaliación continua o desenvolvemento do traballo con todas as metodoloxías sinaladas é

obligatorio, así como acudir a clase regularmente (polo menos ao 80% das sesións). O non cumprimento destes extremos leva non ser cualificado a través da avaliación continua.

-Aqueles estudantes que non acudan a clase con regularidade, considéranse alumnos non presenciais e deberán realizar os traballos e proxecto de forma individual e non se considerará avaliación continua.

-O alumnado asistente deberá cubrir unha ficha cos seus datos.

#### ALUMNADO NON ASISTENTE.

-O alumnado non asistente deberá concretar coa profesora os traballos/materiais/etc. a realizar, como máis tarde, no mes de outubro e facer a súa entrega o mesmo día en que realice o exame oficial da 1ª e 2ª convocatoria.

-As datas de realización do exame oficial serán as que figuren no calendario de exames da Facultade.

-O lugar de publicación das cualificacións e da revisión será no taboleiro de anuncios do despacho da profesora responsable e/ou na Plataforma Moodle. A data de revisión sinalarase na listaxe de cualificacións exposto.

#### TUTORÍAS.

Realizaranse no despacho situado en 2º pavillón, baixo, despacho nº 26 no horario estipulado. De non poder acudir a tutorías presenciais levasen a cabo a través de skype previa cita.

#### OBSERVACIÓN.

Esta guía docente anticipa as liñas de actuación que levarán a cabo co alumnado na materia, concibíndose con certa flexibilidade; en consecuencia, pode requirir algunha rectificación promovida polo grupo de destinatarios real ou pola relevancia de situacións sobrevindas. Así mesmo, achegarase ao alumnado a información e pautas concretas que sexan necesarias en cada momento do proceso formativo.

---

#### Bibliografía. Fontes de información

AAVV (2010), UNED,

Alsinet,C. y Balsells,M.A.(2011), **Infancia y adolescencia en riesgo social**, Milenio,

Balsells,M.A.,Del Arco,I. y Miñambres,A. (2009), **La infancia en situación de riesgo social y sus familias**, Ed.París,

Barudy, J. (1998), **El dolor invisible de la infancia**, Paidós,

Barudy,J. y Dantagnan,M.(2007), **Los buenos tratos a la infancia**, Gedisa,

Barundy, J. y Marquebreucq, A.P. (2006), **Hijas e hijos de madres resilientes: traumas infantiles en situaciones extremas: violencia de género, guerra, genocidio, persecución y exilio.**, Gedisa,

Benítez,M.T.,Languín,A. y Sánchez,M.(2000), **Programa de atención al niño en situación social de riesgo**, Diaz de Santos-ayuntamiento de Madrid,

Bowlby, J. y Marquebreucq, A.P. (2006), **Una base segura: aplicaciones clínicas de una teoría del apego.**, Paidós,

Brazelton,T. y Greenspan,S.(2005), **Las necesidades básicas de la infancia.Lo que cada niño o niña precisa para vivir,crecer y aprender**, Graó,

Calatayud,E.(2009), **La educación de los jóvenes: Una tarea social compartida**, Fundación Ecoem,

Cantón,J. y Cortés,M. (2003), **Guía para la evaluación del abuso sexual infantil**, Pirámide,

Casado, J., Díaz, J.A. y Martínez, C. (1997), **Niños maltratados**, Diaz de Santos,

Castillo, S. y Cabrerizo, J. (2011), **Evaluación de la intervención socioeducativa. Agentes, ámbitos y proyectos.**, Pearson,

Colás, A. (2011), **Derecho penal de menores**, Tirant lo Blanch,

Cyrułnik, B. (2007), **Los patitos feos: la resiliencia, una infancia infeliz no determina la vida.**, Gedisa,

Fernández,J.M.,Hamido,A.y Fernández,M.(2008), **El Educador Social de menores.Cuaderno de aprendizaje.**, Pirámide,

Fernández Millán, J.M. y Hamido Mohamed, A. (2011), **Educación social y atención a la infancia.**, Pirámide,

Galán Rodríguez, A. (2011), **La protección a la infancia: el desafío del Rey Salomón.**, Eos,

García Barriocanal,C.,Imaña, A. y De la Herrán,A.(2007), **El Acogimiento Residencial como medida de protección al menor**, Defensor del menor en la Comunidad de Madrid,

García, N. y Noguerol, V. (2007), **Infancia maltratada. Manual de intervención**, Pirámide,

---

Gómez, E. (2002), **Guía para la atención al maltrato infantil: desde los servicios sociales.**, Servicio de Publicaciones Universidad de Cantabria,

---

González, E.(coord.)(2001), **Menores en desamparo y conflicto social**, CCS,

---

Granados, P. y Mudarra, M.J. (2010), **Diagnóstico en Educación Social.**, Sanz Torres,

---

López,F. (2010), **Necesidades en la infancia y en la adolescencia**, Pirámide,

---

Martín Hernández,J.(2005), **La intervención ante el maltrato infantil.Una revisión del sistema de protección**, Pirámide,

---

Martín, J (2009), **Protección de menores. Una institución en crisis.**, Pirámide,

---

Martínez García, C. (Coord) (2007), **Los sistemas de protección de menores en la España de las Autonomías. Situación de riesgo y desamparo de menores. Acogimiento familiar y acogimiento residencial.**, Dykinson.,

---

Martinez, I. y Vázquez, A. (2006), **La resiliencia invisible: infancia, inclusión social y tutores de vida.**, Gedisa,

---

Melendro,M.(dir.)(2007), **Estrategias educativas con adolescentes y jóvenes en dificultad social.El tránsito a la vida adulta en una sociedad sostenible**, UNED,

---

Melendro,M.(2009), **El tránsito a la vida adulta de los jóvenes en dificultad social.Estrategias flexibles de intervención socioeducativa**, UNED,

---

Ochoterena, J. y Arruabarrena, M.I. (2001), **Manual de protección infantil**, Masson,

---

Quicios, M<sup>a</sup> del P. (2013), **Infancia, adolescencia y juventud en dificultad social.**, Mc Graw Hill,

---

Rodríguez,F.J. y Becedóniz,C.(Coords.)(2007), **El menor infractor.Posicionamiento y realidades**, Principado de Asturias,

---

Ruíz,M.V. y Martín,M.S.(2008), **Adolescentes en riesgo social.Prevenición e intervención**, Comunidad de Madrid- Consejería de Familia y Asuntos Sociales,

---

Sáinz-Cantero,M.B. y Pardo,E.(2010), **Régimen jurídico de los centros de protección y reforma de menores**, Comares,

---

Sanmartín, J.(Coord.) (2008), **Violencia contra niños**, Ariel-Centro Reina Sofía para el estudio d ela violencia,

---

Suárez,J.M.(1999), **Historia dos dereitos da infancia**, Xunta de Galicia,

---

Tarín, M. y Navarro, J.J. (2006), **Adolescentes en riesgo. Casos prácticos y estrategias de intervención socioeducativa.**, CCS,

---

Urra, J. (2010), **Adolescentes en conflicto. 53 casos reales.**, Psicología. Pirámide,

---

Vélez de Medrano,C.(2008), **Intervención educativa y orientadora para la inclusión social de menores en riesgo**, UNED,

---

---

---

---

## Recomendacións

### Materias que se recomenda ter cursado previamente

Diagnóstico e análise de necesidades socioeducativas/O05G130V01303

---

Intervención socioeducativa para a inclusión social/O05G130V01405

---